

Zařízení pro zajištění cizinců

1. Co je zařízení pro zajištění cizinců?

Zařízení pro zajištění cizinců (dále „zařízení“) slouží k omezení svobody cizinců na základě rozhodnutí Policie České republiky (dále „policie“) nebo Ministerstva vnitra České republiky (dále „ministerstvo“).¹ Podmínky výkonu zajištění upravuje zákon o pobytu cizinců. Provoz zařízení pro zajištění cizinců zajišťuje Správa uprchlických zařízení Ministerstva vnitra České republiky (dále „správa uprchlických zařízení“). Policie zajišťuje zejména vnější ostrahu zařízení.

2. Kdy se cizinec seznámí s pravidly uplatňovanými v zařízení?

Při umístění do zařízení nebo neprodleně po něm má být cizinec seznámen v mateřském jazyce cizince nebo v jazyce, kterému je schopen porozumět, s vnitřním řádem zařízení a také s právy a povinnostmi, které se vztahují k pobytu v zařízení. S adaptací v zařízení pomáhají cizinci sociální pracovníci a další personál zařízení.

3. Na co má zajištěný cizinec právo a jaké jsou jeho povinnosti?

Cizinec má právo na poskytnutí lůžka, židle, skříňky na uložení osobních věcí, která by měla být uzamykatelná, na poskytnutí stravy třikrát denně, základních hygienických prostředků a nepřetržitý osmihodinový spánek v době nočního klidu. Cizinci je umožněno přijímat a odesílat písemná sdělení bez omezení, přičemž v případě odesílání úřední korespondence (soud, ministerstva apod.) jsou cizinci bezplatně poskytnuty 4 kusy poštovních známek. Balík s potravinami a věcmi osobní potřeby (o váze max. 5 kg) je oprávněn cizinec přijmout jedenkrát týdně. Omezení se nevztahuje na balíčky s oblečením zasílaným za účelem jeho výměny.

Cizinec je povinen v průběhu zajištění strpět přiměřené omezení svých práv (např. práva na svobodu pohybu a pobytu, práva na soukromí), je povinen dodržovat vnitřní řád zařízení, řídit se pokyny správy uprchlických zařízení, policie a strpět vstupní, průběžnou a výstupní lékařskou prohlídku.

4. Bude cizinci poskytována zdravotní péče a v jakém rozsahu?

Zajištěným nepojištěným cizincům jsou poskytovány zdravotní služby, ovšem pouze v rozsahu neodkladné péče.² Neodkladná péče reaguje na stavy, které bezprostředně ohrožují život, mohou vést prohlubováním chorobných změn k náhlému úmrtí, způsobí bez rychlého poskytnutí zdravotních služeb trvalé chorobné změny, působí náhlé utrpení a bolest, způsobují změnu chování a jednání postiženého, ohrožují jeho samého nebo jeho okolí, týkají se těhotenství a porodu (s výjimkou umělého přerušování těhotenství na žádost cizinky) nebo mají souvislost s nařízenou karanténou či jiným opatřením v souvislosti s ochranou veřejného zdraví. Nelze-li takovou zdravotní službu poskytnout přímo v zařízení, Ministerstvo vnitra má povinnost ji zajistit mimo zařízení.

O všech zdravotních úkonech musí být cizinec informován tak, aby jeho souhlas bylo možné považovat za svobodný a informovaný. V případě pochybnosti o udělení svobodného a informovaného souhlasu cizince z důvodu jazykové bariéry má být využito služeb tlumočnicka. Cizinec má, stejně jako kterýkoliv jiný pacient, právo lékařský výkon odmítnout a právo nahlížet do své zdravotnické dokumentace, včetně pořízení jejich výpisů nebo kopií.

5. Mohou cizinci v zařízení přijímat návštěvy?

Zákon o pobytu cizinců umožňuje přijímat návštěvy dvakrát týdně. Návštěva trvá vždy jednu hodinu a účastní se jí nejvýše čtyři osoby. Vedoucí zařízení může na základě žádosti v odůvodněných případech, po dohodě s policií, povolit více návštěv nebo prodloužit dobu trvání návštěvy.

¹ Jde o výkon rozhodnutí o zajištění cizince na základě zákona č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a to zejména za účelem jeho správného vyhoštění, nebo výkon rozhodnutí ministerstva o povinnosti žadatele o udělení mezinárodní ochrany setrvat v zařízení pro zajištění cizinců na základě zákona č. 325/1999 Sb., o azylu, ve znění pozdějších předpisů.

² Ustanovení § 176 zákona o pobytu cizinců a § 88 odst. 5 zákona o azylu.

6. Jaké jsou podmínky výkonu zajištění v zařízení a důvody pro umístění do části s přísným režimem zajištění?

Cizinec nesmí zařízení opustit bez souhlasu policie. Zařízení je rozděleno na část s mírným režimem zajištění a část s přísným režimem zajištění. Část s mírným režimem zajištění může být dále rozdělena na další oddíly (určené např. pro rodiny s dětmi, pro ženy), do kterých není umožněn vstup ostatním cizincům.

Do části s přísným režimem zajištění je možné umístit cizince, který je agresivní, vyžaduje zvýšený dohled z jiného závažného důvodu nebo opakovaně závažným způsobem porušuje vnitřní řád či příslušná ustanovení zákona o pobytu cizinců. Policie o umístění cizince do části s přísným režimem zajištění sepíše záznam, se kterým cizince seznámí v jazyce, kterému rozumí. Součástí záznamu je též poučení o možnosti podat proti umístění stížnost Ministerstvu vnitra (viz dále bod 11), prostřednictvím které může cizinec rozporovat naplnění zákonných důvodů pro umístění do části s přísným režimem zajištění. V případě nespokojenosti s vyřízením stížnosti ministerstvem je možné obrátit se též na veřejného ochránce práv.

Pokud délka umístění v přísném režimu zajištění přesáhne 48 hodin, policie vydá rozhodnutí. Když má cizinec za to, že nebyly splněny zákonné podmínky pro vydání rozhodnutí o umístění do přísného režimu zajištění, může se domáhat jeho zrušení správní žalobou podanou ve lhůtě 30 dnů ode dne vydání předmětného rozhodnutí u soudu. Příslušným soudem je Městský soud v Praze, Hybernská 18, 111 21 Praha 1. Může se také obrátit na veřejného ochránce práv.

7. Může policie provádět osobní prohlídky cizinců a jejich věcí?

Policie je oprávněna provádět osobní prohlídku cizince a jeho věcí nejen při umístění do zařízení, ale také v průběhu jeho pobytu. Cílem prohlídek je zjištění, zdali u sebe nemá cizinec předměty, které do zařízení nesmí vnášet nebo přechovávat. Osobní prohlídku musí provádět osoba stejného pohlaví a musí být realizována s ohledem na lidskou důstojnost. Rovněž prohlídky věcí a pokojů musejí být prováděny šetrně se zachováním kritéria přiměřenosti. Nepřípustné jsou například prohlídky, při kterých jsou věci rozbíjeny či rozhazovány po místnosti. Na postup policie při provádění prohlídek je možno si stěžovat u útvaru, který prohlídku prováděl. V případě nespokojenosti s vyřízením stížnosti je možné obrátit se na nadřízený útvar policie. Informaci o tom, kdo konkrétní prohlídku provádí, poskytnou zasahující policisté či správa uprchlických zařízení.

8. Jsou členové rodiny ubytováni společně?

Společné umístění členů rodiny je zpravidla zajištěno, neboť v zařízení existují vyhrazené části pro rodiny s dětmi. Zde je třeba zdůraznit, že děti mladší 15 let nemohou být dle současné právní úpravy zajištěny, a pokud se v zařízení nachází spolu s rodiči, mohou zařízení volně opouštět v doprovodu jiné zletilé osoby. Dočasné rozdělení rodiny v rámci zařízení je přípustné jenom v případě umístění člena rodiny do části s přísným režimem zajištění.

9. Může zajištěný cizinec nakládat s penězi? Může cizinec nakupovat?

Zajištěný cizinec může přijímat bez omezení peníze, které mu byly do zařízení poslány nebo předány jiným způsobem. Peněžní prostředky je však povinen uložit do úschovy správě uprchlických zařízení. Nepředá-li cizinec peněžní prostředky do úschovy dobrovolně, policie peníze cizinci zadrží a předá je do úschovy i bez souhlasu cizince.

Cizinec, který má v úschově peněžní prostředky, může čerpat jedenkrát týdně částku do výše 300,- Kč na nákup věcí denní potřeby, knih, novin nebo časopisů. Samotný nákup zajišťuje správa uprchlických zařízení na základě písemné objednávky cizince v intervalech stanovených vnitřním řádem zařízení. Převzetí věcí a jejich vyúčtování cizinec stvrdí svým podpisem.

Správa uprchlických zařízení je oprávněna použít uschované peněžní prostředky zajištěného cizince, jsou-li v české nebo jiné volně směnitelné měně, k úhradě výdajů spojených s jeho zajištěním a vycestováním z území. Pokud po propuštění není cizinec ze zařízení bezprostředně předán do azylového zařízení nebo je dopraven policií na hraniční přechod za účelem vycestování z území, je mu na konci zajištění z jeho uschovaných peněz vydáno alespoň 400,- Kč.

10. Poskytne cizinci někdo v zařízení právní pomoc?

Cizince v zařízení může navštěvovat jeho advokát. V zařízeních také pravidelně poskytují bezplatnou právní pomoc nevládní neziskové organizace, které se zaměřují na cizineckou problematiku.

11. Může si cizinec na poměry v zařízení stěžovat?

Zajištěný cizinec je oprávněn stěžovat si na podmínky výkonu zajištění (např. materiální vybavení, pravidla návštěv, dostupnost zdravotních, duchovních a psychologických služeb atd.). Stížnost stačí předat kterémukoliv zaměstnanci správy uprchlických zařízení nebo zaslat Ministerstvu vnitra, Nad Štolou 3, PO BOX 21/OAM, 170 34 Praha 7. O způsobu vyřízení svých stížností musí být cizinec informován. Stížnosti na poskytování zdravotních služeb v zařízení postačí předat zdravotnickým pracovníkům v zařízení.

12. Může veřejný ochránce práv prošetřovat stížnosti na poměry v zařízení?

Ochránce se nemůže zabývat přímo stížnostmi na poměry v zařízení, ale může prošetřit způsob vyřízení stížnosti odpovědnými orgány (viz bod 11).

Podnět k prošetření věci ochráncem musí obsahovat jméno, příjmení a kontaktní adresu toho, kdo se na něj obrací. V podnětu je třeba uvést důvody nespokojenosti s vyřízením stížnosti, případně poukázat na to, že stížnost nebyla v přiměřené lhůtě vyřízena. K podnětu připojte kopii písemnosti, kterou byla stížnost vyřízena. Pokud zašlete originál, bude Vám po okopírování vrácen. Podnět zašlete na adresu Kancelář veřejného ochránce práv, Údolní 39, 602 00 Brno.

Ochránce provádí v zařízení pro zajištění cizinců rovněž tzv. systematické návštěvy. Cílem systematických návštěv není řešení jednotlivých stížností, ale kontrola podmínek výkonu zajištění a kontrola dodržování práv zajištěných cizinců tak, aby byla posílena jejich ochrana před mučením, krutým, nelidským, ponižujícím zacházením nebo trestáním a jiným špatným zacházením. Špatné zacházení může spočívat v ponižujícím zacházení (např. při osobních prohlídkách), v nevyhovujících materiálních a hygienických podmínkách, v nepřiměřených režimových opatřeních apod. Více informací je možné získat na www.ochrance.cz/ochrana-osob-omezenych-na-svobode/.